

Frederic J. Fleron, Jr., Erik P. Hoffmann, Robbin F. Laird (eds.), *Classic Issues in Soviet Foreign Policy. From Lenin to Brezhnev*, New York: Aldine de Gruyter, 1991, 349 s., DM 48,00; Frederic J. Fleron, Jr., Erik P. Hoffmann, Robbin F. Laird (eds.), *Contemporary Issues in Soviet Foreign Policy. From Brezhnev to Gorbachev*, New York: Aldine de Gruyter, 1991, 520 s., DM 54,00.

I dag, et halvt år efter at Sovjetunionen blev opløst, udgives stadig bøger om sovjetisk udenrigspolitik. Begivenhederne har overhalet den tekniske produktionsproces, og mange af de spørgsmål, der stilles i bøgerne, er forlængst blevet besvaret af virkeligheden. Det betyder ikke, at kendskab til sovjetisk udenrigspolitik er unødvendig for at forstå den udenrigspolitik, der er ved at blive formuleret i de nye stater i statssamfundet. Såvel perceptioner som processer i de nye stater formuleres på godt og ondt både i forlængelse af, og i opposition til, den udenrigspolitik, Sovjetunionen førte i sin godt 70-årige eksistens. Dette gælder naturligvis især Rusland, der ikke kun juridisk kan ses som Sovjetunionens successorstat. Også geopolitisk, sikkerhedspolitisk og udenrigsøkonomisk befinder Rusland sig i dag inden for stort set de samme rammer, som tidligere skabte sovjetisk udenrigspolitik. Hertil kommer også, at Rusland har overtaget såvel det sovjetiske udenrigspolitiske apparat som størstedelen af den udenrigspolitiske ekspertise. På den baggrund er det klart, at en forståelse af den udenrigspolitik, der er under tilblivelse, forudsætter et kendskab til og forståelse af det, der gik forud. Og en bedre og mere koncentreret indføring end i de to antologier (der i virkeligheden er en antologi i to bind) der her omtales, findes efter min opfattelse ikke. Det første bind indeholder en række af de bedste artikler om sovjetisk udenrigspolitik før Brezhnev. Især fokuseres der på teoretiske og metodiske problemstillinger, på ideologiens betydning og på brede makrohistoriske analyser af baggrunden for sovjetisk international adfærd. Andet bind er koncentreret om de processer i Sovjetunionen og i det internationale system, der førte frem til nyorienteringen i sovjetisk udenrigspolitik under Gorbatsjov. Specielt ses her på forbindelsen mellem indenrigspolitik og udenrigspolitik, på de institutionelle aktører og på den sovjetiske politik på en række sagområder og over for enkelte regioner og lande. Antologien bør stadig findes på hylden hos enhver, der beskæftiger sig med udenrigspolitik i det område, der engang var Sovjetunionen.

Ole Nørgaard
Institut for Statskundskab

David Grønbæk, *Industripolitik i Danmark og Sverige. – En sammenligning af industripolitiske netværk i Skandinavien og deres politiske rødder*, København: Politiske Studier, 1992, 136 s., kr. 140,00.

Bogen er en let ændret udgave af en guldmedaljeafhandling ved Københavns Universitet (Institut for Statskundskab). Den behandler svensk og dansk indu-

Frederic J. Fleron, Jr., Erik P. Hoffmann, Robbin F. Laird (eds.), *Classic Issues in Soviet Foreign Policy. From Lenin to Brezhnev*, New York: Aldine de Gruyter, 1991, 349 s., DM 48,00; Frederic J. Fleron, Jr., Erik P. Hoffmann, Robbin F. Laird (eds.), *Contemporary Issues in Soviet Foreign Policy. From Brezhnev to Gorbachev*, New York: Aldine de Gruyter, 1991, 520 s., DM 54,00.

I dag, et halvt år efter at Sovjetunionen blev opløst, udgives stadig bøger om sovjetisk udenrigspolitik. Begivenhederne har overhalet den tekniske produktionsproces, og mange af de spørgsmål, der stilles i bøgerne, er forlængst blevet besvaret af virkeligheden. Det betyder ikke, at kendskab til sovjetisk udenrigspolitik er unødvendig for at forstå den udenrigspolitik, der er ved at blive formuleret i de nye stater i statssamfundet. Såvel perceptioner som processer i de nye stater formuleres på godt og ondt både i forlængelse af, og i opposition til, den udenrigspolitik, Sovjetunionen førte i sin godt 70-årige eksistens. Dette gælder naturligvis især Rusland, der ikke kun juridisk kan ses som Sovjetunionens successorstat. Også geopolitisk, sikkerhedspolitisk og udenrigsøkonomisk befinder Rusland sig i dag inden for stort set de samme rammer, som tidligere skabte sovjetisk udenrigspolitik. Hertil kommer også, at Rusland har overtaget såvel det sovjetiske udenrigspolitiske apparat som størstedelen af den udenrigspolitiske ekspertise. På den baggrund er det klart, at en forståelse af den udenrigspolitik, der er under tilblivelse, forudsætter et kendskab til og forståelse af det, der gik forud. Og en bedre og mere koncentreret indføring end i de to antologier (der i virkeligheden er en antologi i to bind) der her omtales, findes efter min opfattelse ikke. Det første bind indeholder en række af de bedste artikler om sovjetisk udenrigspolitik før Brezhnev. Især fokuseres der på teoretiske og metodiske problemstillinger, på ideologiens betydning og på brede makrohistoriske analyser af baggrunden for sovjetisk international adfærd. Andet bind er koncentreret om de processer i Sovjetunionen og i det internationale system, der førte frem til nyorienteringen i sovjetisk udenrigspolitik under Gorbatsjov. Specielt ses her på forbindelsen mellem indenrigspolitik og udenrigspolitik, på de institutionelle aktører og på den sovjetiske politik på en række sagområder og over for enkelte regioner og lande. Antologien bør stadig findes på hylden hos enhver, der beskæftiger sig med udenrigspolitik i det område, der engang var Sovjetunionen.

Ole Nørgaard
Institut for Statskundskab

David Grønbæk, *Industripolitik i Danmark og Sverige. – En sammenligning af industripolitiske netværk i Skandinavien og deres politiske rødder*, København: Politiske Studier, 1992, 136 s., kr. 140,00.

Bogen er en let ændret udgave af en guldmedaljeafhandling ved Københavns Universitet (Institut for Statskundskab). Den behandler svensk og dansk indu-

stripolitik efter 2. verdenskrig; men – som undertitlen afslutningsvis antyder – hovedperspektivet er historisk. Bogen søger med andre ord at forklare, hvordan de liberalistiske (danske) og korporatistiske (svenske) samfundsstrukturer og ideologier er blevet grundlagt og rodfæstet. Baggrunden for denne problemstilling er, at den oprindelige industrialiserings karakteristika, ja endog tidligere politisk-økonomiske strukturer og begivenheder, har stor betydning for de institutionelle og holdningsmæssige forhold, der i dag sætter rammerne for industripolitikken og præger dens indhold. Bogens omfang og dens betoning af det historiske perspektiv, der eksempelvis tillægger enevældens natur og magtgrundlag stor betydning, medfører (desværre), at den eksplicit komparative analyse ikke får megen plads. Ligeledes savnes en mere dybtgående diskussion af de to landes erhvervs-politiske udvikling i de seneste 20 år og herunder en problematisering af den valgte forklaringsmodels rækkevidde.

Niels Chr. Sidenius
Institut for Statskundskab

Hal Koch, *Hvad er demokrati?* Efterskrift af Roar Skovmand, København: Gyldendal, 1991 (5. udgave), 112 s., kr. 98,00.

Denne klassiker inden for dansk demokratisk teori udkommer hermed i en 5. udgave, der er et uændret optryk af 4. udgaven fra 1981. Roar Skovmands efterskrift, der kom med i 1981, er stadig oplysende og ganske relevant til en forståelse af Hal Kochs baggrund. Der er imidlertid sket meget med demokratiet, siden Koch skrev om det i 1945 – både i Danmark og i den store verden. Hans fremhævelse af friheden, retten og menneskeligheden står stadig meget stærkt, men trænger i stigende grad til at blive suppleret med lige så vægtige udsagn om ligheden, deltagelsen og ressourcfordelingen.

Palle Svensson
Institut for Statskundskab